

7. A mellmagassági átmérőben mért körlapra vonatkoztatott kéreg-százalékok az átmérő növekedésével csökkennek. A fekete-dió kéreg-százaléka — még a fehér-, illetve szürkenyár kéreg-százalékainál is — átlagosan 4%-kal több.

A kéregnélküli mellmagassági átmérő a kéregben mért átmérőből grafikus úton is meghatározható. A 4. ábra B. grafikonja az egész törzsfára vonatkoztatott kéregvastagságok hozzávetőleges becslésére is alkalmas.

Az egész törzsfára vonatkoztatott kéreg-százalékok mértéke — azonos mellmagassági átmérő esetén — a magasság növekedésével csökken. A fekete-dió egész törzsfára vonatkoztatott kéreg-százaléka (25 cm mellmagassági átmérő esetében) 6—8%-kal több, mint a hazai tölgyeké.

8. Megállapítható volt továbbá a vizsgált egyéb fafajok törzsméreteinek százalékos adatai alapján az, hogy a fekete-dió törzse a tölgy törzsénél sudarlósbab és legjobban az akác törzsalakját közelíti meg. A törzs alsó 50%-ában a dió, a felső 50%-ában pedig az akác hengeresebb, ami azt mutatja, hogy ipari felhasználhatóság szempontjából a fekete-dió törzsalakja a kedvezőbb.

A Pest megyei homokfásítások tervezési kérdései

N A G Y L Á S Z L Ó erdőmérnök, Budapesti Erdőgazdaság

Az erdőgazdálkodás az erdők felújításához, a fásítások, erdősítések tervezéséhez a termőhelyi tényezők összhatásának a vizsgálatát kívánja. A haladó tudomány a termőhelyi tényezők vizsgálatára megfelelő alapelveket határoz meg és ezt a tevékenységet *termőhelyfeltárás* néven foglalja össze. A termőhelyfeltárás célja annak elérése, hogy az erdőfelújításra, vagy új erdők telepítésére váró területeken az a faállomány jöjjön létre, amely a legtöbb és legértékesebb faanyagot szolgáltatja. A termőhelyfeltárás jelenlegi módszeres munkájának lényege az, hogy megismerje a talaj helyi változásait, kémiai, fizikai és biológiai szempontból vizsgálja a termelésben szerepet játszó talajtulajdonságokat és összes termőhelyi tényezőket. Ezek összes és együttes hatásait értékelve, elhatárolja az azonos termelőképességű termőhelyi egységeket, megállapítja ezekben az ültetendő fafajokat, meghatározza az erdősítési eljárást és a talajelőkészítések elvégzését is.

Az erdőkben szegény homokvidékeken nem alakult még ki a helyi, rendszeresebb erdőgazdálkodás. Ez a termőhely megismerése alapján történő helyes tervezéssel, a *termőhely feltárásával* kezdődik. A homokterületek termőhelyfeltárása Babos Imre és munkatársainak a munkássága nyomán került előtérbe. A termőhely feltárására, a termőhelyi viszonyok vizsgálatára és megismerésére vezérvonal a termőhelyláncokat, termőhelyláncszemeket ismertető elmélet. A gyakorlati megoldásra példa, vezérvonal a kiskunhalasi termőhelyfeltárás. A telepítések előtt a termőhelyfeltárás munkája általában az erdőgazdaságra hárul, azt saját erejével, saját körülményei között és kevesebb műszaki előkészítéssel lehet végezni, mint a kiskunhalasi munkálatokat.

Változik azonban a termőhelyfeltárás munkája a nagykiterjedésű homoki tájakon belül is. Az elhatárolt homoki tájakon belül egymástól eltérő homoki táj-típusok és táj-típus változatok alakíthatók ki, ahol a talajhasznosítás egyező ugyan, de a szomszédos területektől eltérő feltételek uralkodnak. A homoki táj-típus változatokon jellegzetes helyi erdőtípusok alakulhatnak ki. A táji erdőművelés hivatott felismerni az erdőgazdasági tájakon belüli eltérő termelési lehetőségeket és kialakítani ezek termőhelyfeltárási módszereit.

Homokterületeink legnagyobb része a Duna—Tiszaközi homokhát erdőgazdasági tájába tartozik és itt a termőhely egyes lényeges tényezői: a talajtípusok, a talajvízszint elhelyezkedése, az égtáj szerinti fekvés, a lejtés, a környezethatás, a mikroklíma, mind-mind szinte lépésről-lépésre változnak. Ugyanilyen jellegűek azonban kerületenkben a gödöllői dombvidék és a közép-dunai ártéri tájakba sorolt homokborította területeink.

Elérendő célunk: „helyi viszonyainkban a termőhelyi tényezők összes határainak értékelésével az azonos termőhelytípusok elhatárolása, megállapítva ezekben az ültetendő fafajokat, meghatározva a legcélszerűbb agrotechnikát, a talajjelölések elvégzését és az erdősítési eljárásokat.”

Erdőtelepítéseink, felújításaink tervezéséhez útmutatást ad az általános termőhelyi tényezők ismerete. Két év óta telepítéseinkben bizonyos egységeket alakítunk ki és a természetben kijelöljük a változó fajaj és fajajelegettyési területeket termőhelyi tényezők felismerése alapján. Ilyen tényezők:

1. a területek növényökológiai viszonyai;
2. a földfelszíni, domborzati tényezők, a magasság, lejtés, égtájak szerinti kitétség;
3. a klimatikus tényezők, a napfény, a meleg, a víz, a szelek együttes hatása;
4. az edafikus tényezők.

A termőhelyi tényezők együttesen és egyszerre hatnak a növények életére, fejlődésére. A tényezők hatására teljes érvényű a Liebig-féle minimum törvény, ami azt jelenti, hogy a kisebbségben lévő tényező szabja meg a növényzet fejlődését. Pl. hiába gazdag a talaj tápsókban, ha nincs kellő csapadék.

Termőhelyfeltárási munkánk során részletesebben vizsgálni kell a homokformák kialakulását, a termőhelyláncok, termőhelyláncszemek felismerését.

Pest megyének a Dunától keletre levő területén. Váctól a Csepel-sziget közepéig nagyobb részben felszíni homokborítást találhatunk. Szénsavas mézstartalmú laza homoktalajok váltakoznak a humuszosabb kötött talajokkal. Isaszegtől és Valkótól délkeletre két sávban a megye széléig elhúzódóan vályogtalajok képződtek. Dunavarsány, Bugyi és Sári községektől délre a Kiskunsági szikes tájra jellemző a talajok alakulása. Azonban Budapesttől délkelet felé, Maglód—Monor—Albertirsa—Cegléd déli része — Törtel—Nagykörös, továbbá Taksony—Ócsa—Dabas községek által a megye határáig terjedő területen, több mint 300 000 k.-holdon csaknem összefüggően találjuk a laza homoktalajokat, amelyeket időszakosan vízjárta mélyebb fekvésű területek és kötöttebb, humuszos területek tarkítanak. A homoklerakódások itt helyenként ellaposodnak. Gondosabb gazdálkodással a lazább homok területeken is közepes hozamú mezőgazdasági termelést értek el, szőlő-, gyümölcskultúra fejlődött. Évtizedek óta nagyobb arányú erdőtelepítéseket, fásításokat is végeztek. 34 500 k.-hold erdőt találunk ezen a laza homok területen és a felszabadulás óta 4500 k.-hold fásítást végeztünk. A körzet erdősültsége 13%, ami az Alföldre jellemző erdősültség kétszerese. A területből 182 k.-hold ősi borókás-nyáras természetvédelmi területnek van kijelölve, ahol a homokbuckák kialakulása eltérő a homokvidék itteni átlagos jellegétől és hasonlóságot mutat a Kiskunhalas vidékén jellemző borókás-nyárasokra. Még több ezer k.-hold terület vár itt fásításra, aminek elvégzése a környező területek mezőgazdasági termelését jelentékenyen emeli. A megyének ez a laza homokterülete közvetlenül csatlakozik az adaci—lajosmizsei—kecskeméti homokterületekhez.

A délkeleti összefüggő laza homoktájon kívül a megyében elkülönülően jelentkeznek a homokfelhalmozódások. Ezek kialakulása egyező az általános homoklerakódásokkal. Sík fekvésű, többnyire mezőgazdasági szántó és réti területekből emelkednek ki.

A Pest megyei homokterületeken a buckavonulatok nagyobb térközzel, több oldalozó, inkább északi széllel széthúzottan települtek meg. Helyenként csak csekély lejtésű homokhullámok és enyhén emelkedő magas buckák képződtek, fensikszerű tetők alakultak ki. A szél erejét csökkentette a megtelepedett fás növényzet, ha ez kellő kíméletben részesült. Növelte a helytelen gazdálkodás, a mértéktelen legeltetés.

A homokformációk általános kialakulása a Pest megyei nagyobb kiterjedésű homokterületeken úgy jelentkezik, mint a Duna—Tisza köze alsóbb, nagy homokvidékein.

A homok mozgása helyenként és időnként nyugvást érhet el. A vékonyabb—vastagabb lepelhomokon, futóhomokborításon növénytakaró jöhetett létre, erdő települhetett, megindul a talajképződés. Újabb lepelhomokborítás ezt a talajt is elte-

meti és így képződnek a homoki *talajtípus kombinációk* = kombinált homoktalajok. Az eltemetett humuszos talajréteg jótékony hatása a talaj vízgazdálkodására ismeretes. Gyakori a többször fútóhomokkal borított mezőségi jellegű talajréteg előfordulása. A leholdás, valamint a lerakás által kialakult homokformációkon egymástól eltérő termelési értékű területrészek különböztethetők meg. Ezek szinte szabályosan ismétlődnek az egyes formaalakulásokon és azonos talajtípusok, talajláncok, termőhelyláncok ismerhetők fel és határozhatók meg.

Minden termőhely-láncszem egy önmagában egységes termőhely. Az ott jellemző adottságok, a talajtermőerő, vízháztartás, mikroklíma, a környezethatás és a már tárgyalt ökológiai tényezők összessége határozzák meg a növényzet életlehetőségeit. Az egyes termőhelyláncszemek főleg a „*kitettségben*“ térnek el egymástól. Ennek megfelelően alakulhatott ki a múltban is talajtípusuk, halmozódott fel a kolloidokban gazdagabb termőrétegük, vagy kerülhettek változó, ismétlődő homokborítás alá. A termőhelyi tényezők összehatásának legjobb értékelője az ott levő növényzet, elsősorban a fák és cserjék előfordulása. Azonkívül minden egyes termőhelyi-láncszemnek meg van a talaj-alapadottsága. Talajvizsgálattal kell megismerni az egyes láncszemekre a talajadottságot. Vizsgálni kell az őshonosan előforduló növényzetet, vagy a már mesterségesen kialakított növényzetet, a megtelepítet erdőállományt. Keresni kell az egyes láncszemnél a talajadottság és növényzet közötti összefüggéseket, ezekre támaszkodva állapítjuk meg az erdősítések, fásítások tervezése során az előírásokat. Az erdősítések, fásítások tervezésénél azonban a termőhely-egységek értékét a termőhelyláncot formáló *szélirány és napsütés*, ez a két klimatikus tényező, sokszor döntően határozza meg.

A termőhelyfeltárás a következő munkálatok elvégzését kívánja meg:

Terepvázlat elkészítése. A fásítások tervezéséhez a fásítandó területeket tagokra osztjuk és azokról vázlatrajzot készítünk. A vázlatrajzot egyszerű kockás papíron készíthetjük el, amelyre 1:2000—1:5000 méretarányban rajzoljuk fel a terület határait. Kisebb területek, fontosabb telepítések 1:1000 (1 cm = 10 m) méretarányban is kidolgozhatók, hogy a munka során a kisebb foltokat is ábrázolhassuk. A homoki termőhelyek mozaikszerűen váltják egymást, azokat egyöntetűen fásítani nem lehet. A telepítés több ütemben is végezhető. Egyes részeket egyelőre ki is zárunk a telepítésből. Elsősorban a lepelhomokos területek (alattuk eltemetett talaj) buckaközök, közbezárt laposok, teknők beültetése ígér eredményt, ha a mikroklíma a növényzet számára kedvezőbb. A vázlatrajz készítésekor tehát előzetesen megrajzoljuk a majd később pontosabban kidolgozandó termőhelyi egységek határait. Különösen a jól elkülöníthető laposokat, a lepelhomokok mélyebb részeit.

A vázlatokat nagyvonalúan kell készíteni, nem minden tereprészletre kiterjedően. Nem kimondottan rétegvonalas térkép készítendő, inkább egy bizonyos szinthez viszonyított vázlat. Ez a szint lehet a tervezési terület alsó szintje, vagy a közép-szintben ázott talajszelvényekre vonatkoztatott terepszint. A szintkülönbségeket annyira kell vizsgálni, hogy kifejeződjék a kitettség, hajlásszög és domborzati hatás.

A választott „alapszint”-től való eltérést becsüljük és szükség szerint érzékel-tjük a vázlatrajzon. A vázlatrajzon az emelkedést + jellel, a mélyebb fekvéseket — jellel jelöljük meg és a jelek mellé jegyezzük a választott alapszinttől becsült magassági, vagy mélységi eltérést. (Becsülés egész méterekben.) A lejtések, illetve emelkedések irányát nyilakkal jelezzük. Két méternél nagyobb szintkülönbséget a Termőhely-feltárási lapon tárgyalunk. A termőhelyi egységek előzetes határait vékonyabb folytonos vonallal rajzoljuk meg. A tervezésekhez segítséget ad a rétegvonalas térkép, amelyet igyekszünk erre a célra megszerezni. A gerinceket célszerű szagatott vonallal megjelölni.

A termőhelyi egység elhatárolásával egyidőben, az egység jellemző pontján a szelvénygödör helyét kijelöljük, karót verünk le és erre a karó folyószámát írjuk. Ezen a helyen ássuk ki a szelvénygödört és a karóra írott szám lesz a szelvénygödör száma. A vázlatrajzon feltüntetjük kis karikával, vagy pontjelzéssel és a mellé-írt számmal a talajszelvény helyét. A nagyobb oldalakon, hátakon is kell szelvény-gödört kijelölni és ásatni. Ezekben a területeken a fásítás, telepítés második ütemben is történhetik. Lehetséges azonban ezeken a területeken egyidejűleg előfásítást végezni és ezt így betervezni. A vázlatrajzon tehát szemléltetni kell a terep jellegzetességeit, a termőhelyi viszonyokat és a telepítési lehetőségeket és ez így már „tere-
p-vázlat” jellegű lesz.

A terepvázlatokon később kialakítjuk a termőhelyi egységek, az erdőrészletek végleges határait. Kevésbé szeldelt területekről a vázlatrajz, illetve terepvázlat elkészítése egyszerű munka, de az emelkedésekre és mélyedésekre itt is figyelem-

mel kell lenni. A vázlatrajzok, most már a terepvázlatok további kidolgozását termőhelyfeltárási vizsgálatok alapján végezzük.

Ősnövényzet útmutatása a tervezéshez. Örökérvényű H. Walter megállapítása, hogy a növények, ezek fejlődése jobb talajjelzők és értékelők, mint az egyes termőhelyekre vonatkozó pontos és alapos meteorológiai adatok. A homokpusztákon már a homokkötés kezdeti folyamatában telepszik meg növényzet, majd előkészítő, jobbára egyéves társulások után, jellegzetes növénytársulások uralkodnak. Ezeket a homokra dr. Magyar Pál határozza meg. A fásítások tervezési munkájában megvizsgáljuk a növénytársulást és a köztük levő átmeneteket, különösen fontos ez, ahol az ősnövényzet eredeti összetételében és zavartalanságában megtalálható.

A homoki növénytársulások bizonyos zónális elterjedésben jelentkeznek, a homok mésztartalma, a talaj savanyú és lúgos állapota, humusztartalma, tehát a talajban található és fellelhető tápanyagok szerint. Az asszociáció elosztásához rendszerint döntő tényező a talajvíz mélysége és a talaj vízgazdálkodása. Még a megbontott területeken is segítséget ad a megmaradt, vagy visszatérő ősnövényzet talajjelzése. Minden érzés ismeri az önmaguktól települt fák és cserjék, valamint ezek mikénti fejlődésének kiváló és hasznos útmutatását. A növényzet erőteljes, vagy gyenge fejlődése, pusztuló, vagy terjedő állapota éppúgy útmutató a környezet és életheletőség elbírálásához.

Talajszelvények vizsgálata. A talaj adottságai és szerkezete megismeréséhez az első lépés a talajszelvény feltárása. A talaj az élettelen és élő talajképző tényezők (kőzetek, éghajlat, geomorfológiai adottságok, talajvíz, valamint a növényzet, a talajban élő organizmusok) harmónikus, hosszú időn létrejövő együttthatásának terméke. Az együttes hatás a talajszelvény rendszerében jelentkezik. A jól feltárt talajszelvényből úgy olvashatunk, mint a nyitott könyvből: — a talaj múltjára, jelenére nézve, és sokat következtethetünk jövő fejlődésének irányára is. Következtetnünk akkor, ha nem önmagában, hanem környezetébe illeszkedően vizsgáljuk a feltárt szelvényt. Éppen ezért szükségünk van vázlatrajzra, — terepvázlatra —, hogy a talajvizsgányokat elhatároljuk és összefüggő képet alkossunk a fásítandó terület talajviszonyairól.

Az előbbieket szerint a termőhelyegységek kialakítása céljából jelöljük ki a talajszelvények helyét és a feltárt talajszelvényt berajzoljuk a vázlatrajzba. A szelvény mélysége 2 méter, kevesebb, ha a talajvíz előbb jelentkezik. Erdőtelepítések és fásítások tervezésénél nincsen szükség általában a teljes részletességű talajvizsgálatokra. A talajszelvény egyszerű helyszíni talajvizsgálatát végezzük el. Csak a talajhibás talajszelvényekről végeztetünk laboratóriumi vizsgálatot. Fontos a gyökérzet fejlődésének megfigyelése. Mutatja ez a termőréteg vastagságát, a talajszelvény egyes rétegeinek víztartó képességét. Amely rétegben sűrű a gyökérállomány, ott több a hasznosítható víz.

Homokterületeken háromféle talaj alaptípus jelentkezik: *mezőségi jellegű talaj felé fejlődő homok és futóhomok talaj, réttalaj, erdősegi talaj*, mind a három rendszeren homok, vagy homokos vályog általalajon. A talajvizsgálat ismerteti meg a talaj alapadottságát az erdőtelepítéseink fafajmegválasztásához és a szükséges talajelőkészítések előírásához. A gyakorlat nemcsak a tényezők megállapítását kívánja, hanem a következtetések levonását:

a) az eredményeket vázlatrajzon rögzítjük a termőhelyi egységek kialakításával;

b) minden termőhely-egységre „diagnózist“ készítünk, termőhelyi tulajdonságait magyarázzuk az erre a célra rendszeresített *Termőhely-felvételi lapon* és erdőgazdálkodási javaslatot dolgozunk ki.

Erdőrészek elkülönítése. A tárgyalt vizsgálatok (a talajszelvény, a növényzet és az egyéb ökológiai tényezők értékelése) alapján a vázlatrajzon vastagabb, vagy pontos vonallal kidolgozzuk most már termőhelyi egységek, erdőrésztletek határait. Tehát az együttemben fásítható, azonos termelési, élettani és erdőművelési értékű termőhelyeket alakítjuk ki a vázlatrajzon. Az ilyen termőhelyi egységek hozamképessége hozzávetőleg egyenlő, erdőgazdasági beavatkozásokra hasonlóan reagálnak. A fenntartandó, kiegészítendő, termelékenyebb állapotba hozható őshonos erdőmaradványokat külön egységbe vesszük fel. Elválasztjuk az első, második, vagy későbbi ütemben fásítható területeket, úgyszintén azokat, amelyeket egyelőre kihagyunk a telepítésből.

Első ütemben telepíthetők a buckák közötti laposok, ha szóda, az időnként ellepő víz, vagy fagyhatás veszélye nem fenyeget. Második, későbbi ütemben fásítandók azok a területek, amelyek betelepítésére az első ütemben végzett fásítások védőhatásának érvényesülésekor kerülhet sor. Ilyenek a szélfelőli lankás oldalak, az alacsonyabb, keskenyebb gerincek, a magas laposok, magas teknők, kifúvások. Az ilyen

területeken esetleg előtelepítést lehet előírni és ezt betervezni. Fásításból egyelőre ki kell zárni az elhúzódó magas gerinceket, az erős és friss kifúvásokat, a szódás, talajhibás (gleyes), vizes, hideg laposokat. Az erdőrésztetek kialakításánál elbírálandó, hogy a telepítés gazdasági célt szolgál, gazdasági erdőt telepítünk, vagy talajvédelmi, pionír fásítást végzünk. A szélfelőli és széltől elforduló buckaoldal eltérő termőhelyi jellege könnyen felismerhető és mindig figyelembe veendő.

A vázlatrajzra felvett terület nagyságát ismerni kell. Ahol nincsen térkép, egyszerű mérésekkel kell meghatározni. A kialakított erdőrésztetek, telepítési egységek területét szintén meg kell állapítani. Az erdőrészteteket számozzuk és a vázlatrajzon az erdőrésztet-számot bekarikázzuk. A jól kidolgozott vázlatrajz „termőhelyi” térképe a területnek, ami még ismeretlenebb fogalom az erdőterületekre vonatkozóan. A vázlatrajz az erdősítési alapokmányok tartozéka. Egy-egy vázlatrajzon több erdőrésztetet is tárunk fel, amelyeket külön alapokmányokon tárgyalunk. A vázlatrajz szerint összetartozó alapokmányokon feljegyezzük annak az alapokmánynak a számát, amelyhez csatoltuk a vázlatrajzot. Az erdőgazdaság viszonyai között ez a termőhelyfeltárási, illetve tervezési módszer kialakítható.

Termőhely-felvételi lap rendszeresítése. A termőhely-feltárási munkánk rendszeresebb elvégzése céljából: *Termőhely-felvételi lapot* terveztem. Az erdősítésre kerülő területek vázlatrajzaiban a termőhelyi viszonyok megismerése kapcsán kialakítjuk az egyes erdőrészteteket. Észleléseink, vizsgálataink eredményét, *minden egyes erdőrésztetre* (telepítési egységre) vonatkozó szakvéleményünket egy-egy *Termőhely-felvételi lapra* jegyezzük fel. A lapon előírjuk a fafajokat, az erdősítés elvégzését, lerögzítjük a termőhely-feltárási munkánkkal szerzett megállapításainkat. A felvételi lapon a termőhely-feltárási munka eredményeit kérdésszerűen tárgyaljuk. A termőhely-felvételi lap az erdőművelési alapokmány helyesebb, szakszerűbb kidolgozását segíti elő. Egyszerűbb erdősítési feladatok megoldásához nem kell külön „Termőhely-felvételi lap”, ilyen esetekben az alapokmányt kell szakszerűen kitölteni, éspedig kevésbé részletes termőhely-feltárási munka alapján. Vázlatrajz azonban ilyenkor is készítenő. A termőhely-felvételi lap az erdősítési alapokmányhoz csatolandó, annak tartozéka és arra később, a pótlásokkal, kiegészítésekkel kapcsolatos véleményezést is rávezethetjük. A kidolgozott Termőhely-felvételi lap adatai — felülvizsgálat után — azonos viszonyok közötti területek tervezésénél útmutatást adnak.

Fafajok és telepítési mód meghatározása. A termőhely-feltárási munka legfontosabb célja a helyes fafajok megválasztása és előírása, hogy az erdősítendő területen a legkevesebb költséggel, a legtöbb és legértékesebb faállomány jöhessen létre. Elsősorban a termőhely-álló fafajok adnak eredményt.

Tervezéseknél figyelembe kell venni a gazdasági követelményeket, a gyorsan növő fafajok, a fenyvesítés tekintetében. Általános érvényűek a kiskunhalasi termőhelyfeltárási megállapítások: „A buckákon megtelepült bármilyen fa és cserje szélvédelmet biztosít a letörő oldal lábazati hajlatába telepített erdeifenyő és szürkenyár számára. Buckák közötti öblök, völgyek, teknők, lábazati hajlatok, nagyobb méretű széltől védett oldalak, gazdasági erdők telepítését eredményezik.” Az őshonos fák telepítése nem hanyagolható el. A szürkenyár, (kisebb mennyiségben, mélyebb részeken feketenyár) a legtermőhelyállóbb fafaj a homok területeken. Erdei és feketefenyő a talaj javítását ígéri, de megfelelő munkával telepíthetjük csak meg. Fenyő közé a szürkenyár elegy 2—3 év múlva is behozható. Akác 10—15% elegyaránnyal a legtöbb területen segítőleg hat és fejlődése is biztosított. Ilyen elegyarány mellett gyengébb talajokon is fatömeget, ipari választékot ad. Akác nagyobb arányban ültethető jobb, vagy legalább közepes minőségű humuszos talajokon, de elegyítéséről gondoskodni kell. Cserjeszint kiképzése előtelepítések, ha célszerű, az elegyfák későbbi bevitelére, mindezek már a tervezéskor tárgyalhatók.

Jó talajokon a nemes nyárak telepítése elsőrendű kérdés. A nemes nyarak ültetését ritka hálózatban — mint előhasználati telepítések — minden számbajehető területen tervezni kell. Mély fekvésű, időnként víz alá kerülő laposokban a fehérfűz telepíthető.

Talajvédelmi telepítések fája a feketefenyő, erdeifenyő, szürkenyár, előtelepítésre szürkenyár, olajfűz, cserjék alkalmazandók.

A korszerű agrotechnika előírása fontos feladata még a termőhely-feltárási munkájának.

A „lefordító-mélyszántás” időben elvégzése határozandó meg, ahol azt végezni lehet. 50—60 cm mély talajforgatás több évre elősegíti a talaj vízgazdálkodását, ja-

vítja vízháztartását. Talajjavítást is ad, de csak akkor, ha a felső, humuszosabb, gyökeres szint tényleg a szántásbarázda aljára kerül. Ennek a munkának az eszköze az „előhántóval“ felszerelt traktorekre. Csak az „előhántó“ eke alkalmazása biztosítja azt, hogy a kiemelt felső humusz- és gypszint-réteg az előző, még üres szántási barázdába kerülhet.

Nagygödörös ültetéssel, (60 × 60 × 50 cm méretű gödrök) eredményt lehet elérni ott, ahol szántás nem végezhető a terület meredeksége miatt, valamint ott is, ahol nem akarunk egyidőben nagyobb területet megbontani és a szél káros hatásának kitenni. Gyepesedett területeken körösültetés tervezhető, ugyancsak borókás, galagonyás, enyhébb lejtésű buckaoldalakon és tetőkön, ahol ezek védelmet adnak a csemefékeknek, 100—130 cm átmérőjű körökben teljes gyomirtás, kézi talajforgatás végezhető és a jól művelt talajba ültethetünk 5—7 csemetét.

Erdőtelepítéseink gépi talajelőkészítését általában összevontabb tömbökben végezzük és a különböző fafajegyítések területét a vázlatrajzok alapján az ültetések megkezdése előtt a természetben kicövekeliük. A homoktalajok természeti adottságaiból következik, hogy az erdőrésztetek tervezett határai, ennek megfelelően a pionír és gazdasági erdők nem határolandók el élesen. A termőhely-feltárás vázolt egész munkája pedig az erdősítések, fásítások rendszerbe állított tervezése.

..... erdészet
..... erdészkerület

TERMŐHELY — FELVÉTELI LAP:

Felvétel ideje: év hó nap.
Községhatár: Vázlatrajz száma:
ERDŐRÉSZLET (termőhelyi egység) száma: terület: ha
FÖLDfelszín:
(domborzat, szintkülönbségek)
NÖVÉNYZET, ÖSNÖVÉNYZET:
TALAJSZELVÉNY SZÁMA: térszíni fekvése:
TALAJSZELVÉNY VIZSGÁLATA:
(talajtípus, talajjellemzés, talajhibák stb.)
EGYÉB TÉNYEZŐK MEGÁLLAPÍTÁSA:
(talajvízállás, vízállás ingadozása stb.)
TELEPÍTÉS JELLEGE: gazdaságerdő (aláhúzással) talajvédelmi fásítás
TELEPÍTÉS ÜTEMEZÉSE: I. ütemben, II. ütemben. Egyelőre kihagyva. (aláhúzással)
ÜLTETENDŐ FAFAJ, ELEGYÍTÉSEK:
SZÜKSÉGES FACSEMETE MENNYISÉGE:
TALAJELŐKÉSZÍTÉS:
(módja, ideje)
ÜLTETÉS MÓDJA:
(hálózat, gödörméret stb.)
ÁPOLÁSOK ELŐÍRÁSAI:
EGYÉB ELŐÍRÁSOK:
Felvételt végezte: Ellenőrizte:

Rövidre fogott tanulmányomat azzal zárom, hogy vázlatrajz (terepvázlat) nélkül nem lehet teljes értékű erdősítési tervet készíteni és a vázlatrajzra a telepítési egységek, a fafajegyítések változó határait be kell rajzolni.

IRODALOM

- Babos Imre: A Duna—Tiszaközi homokhát termőhelyfeltárása.
Babos Imre: Magyarország táji erdőművelésének alapjai.
Babos Imre: A táji erdőművelés kérdéseiről.
Babos Imre: Homoki termőhelyláncok.
Babos Imre: A nyárfások homokbuckán előforduló megjelenési formái.
Babos Imre: Táji erdőművelés homokon.
Ehwald E.: Erdészeti termőhelytérképezés Németországban.
Járó Zoltán: Az erdők termőhelyi térképezése.
Sík Károly: Az üzemi talajtérképezés fejlődése és gyakorlati hasznosítása Magyarországon.
Stefanovics Pál: A talajtípustérképezés eredményei.
Szönyi László: Termőhelyfeltárás a kiskunhalasi homokfásítások területén.
Ván László: A kiskunhalasi termőhelyfeltárás tervezésének gyakorlati hasznosítása.

Erdővédelem—vadkárelhárítás

Ochrana lesa proti škodam zveri

A Zbraszlavi (Prága mellett) Erdészeti és Vadászati Kutató Intézet tudományos kutatói — *Kessel, Fanta, Hanus, Melichar és Ribal* — kutatási eredményeikről és megfigyeléseikről, a gyakorlat számára is igen értékes könyvet adtak ki.

A könyv ügyes csoportosításban nemcsak a kémiai, mechanikai és egyéb ismert vadkárelhárítási eljárásokat, de az olyan lényeges és nehezen megoldható kérdéseket is tárgyalja, mint az erdő- és a vadállomány közötti egyensúly, az egyes területek vadeltartó képessége, a vadeltartóképesség növelése, a vadkárelhárítás érdekében történő téli takarmányozás, a vadászterületen fellelhető takarmányforrások és azok pótlására alkalmas etetési lehetőségek. Részletesen kifejti az állandó takarmányozási források szerepét a biológiai vadkárelhárításban, a természetes úton történő takarmányozás szabályozását, az egyes vadtáplálékok tápanyag-tartalmának jelentőségét. Külön kitér a vad téli etetésére szolgáló egyes takarmányfélések jelentőségére, és ezek keretében ismerteti az erdei növények silózását, a silótakarmányozás hatását, eljárásait, jelentőségét. Bemutatja az egyes erdősítési módszerek és a vad károsítása közötti összefüggést. Rámutat a csemetéket védő növényzet jelentőségére, a töltelékfák szerepére. Felsorolja a kémiai vadkárelhárítás során kipróbált szereket, bemutatja azok legcélszerűbb alkalmazásának módját, hatását. Ismerteti a mechanikai és elektromos vadkárelhárítási módszereket is. Részletesen rámutat az erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás kapcsolatára. Érdekesen fejtegeti a vadállomány erdőgazdasági szempontból való szabályozásának kérdését. Nem feledkezik meg a hasznos vad értékének az ismertetéséről, a vadállomány minőségének szabályozásáról és a vad egészségi állapotát befolyásoló tényezőkről sem.

Mindent összefoglalva, érdekes és a gyakorlatban is jól felhasználható vadkárelhárítási elveket és erdő- valamint vadtenyésztési módszereket ismerhetünk meg ebből az értékes könyvből. Megállapíthatjuk, hogy a cseh kutatók szép és jó munkát végeztek, amikor az elméleti és a gyakorlati szempontokat ügyesen összehangolva, leírták kísérleti eredményeiket.

A szépkiállítású 201 oldalas erdővédelmi kézikönyvet 78 fénykép, diagramm és egyéb ábra díszíti.

Szederjei Akos

EGYES ÜLETI HÍREK

A „Népek Barátsága Hónapja“ keretében Budapesten *Dermendzsin József* ismertette Bulgária erdőgazdaságát.

Kecskeméten Ván László Pécselt Molnár István a bulgáriai tanulmányútkjáról számolt be.

*

Egyesületünk 19 tagú küldöttsége *Madas András* elnök vezetésével júniusban viszonzta a Jugoszláv Erdészeti Egyesület magyarországi látogatását. A tanulmányúton részt vettek a bajai, sárvári, keszthelyi, budapesti, debreceni, kecskemeti, szolnoki, gödöllői, kaposvári, pécsi egyesületi csoport, továbbá a Fűzkitermelő Vállalatnál alakult egyesületi csoport kiküldöttei.

*

A szakmai továbbképzőelőadás keretében Budapesten *Palócz József* az Egyesület Gépesítési Szakcsoportjának vezetője Az erdőgazdasági munkák gépesítése címen tartott előadást;

*

Kaposváron *Dr. Babos Imre* „A gyorsan növő fafajok jelentősége a közepesomogyi erdőgazdaság területén“;

Szegeden *Papp László* „A kapálás és gyomirtás talajklimatikus hatása“;

Nagyatádon *Lámfalussy Sándor* „A fakitermelésünk időszakos problémái“ címmel tartott előadást.

*

Az Egyesület balassagyarmati Csoportjánál *Zsunny pusztá* határában a rontott erdők átalakításáról tapasztalatcserét rendeztek, amelyen *Cserődi József* tar-

tott előadást az erdőátalakítási munkák tervezéséről és gyakorlati végrehajtásáról.

*

A tamási Csoportnál *dr. Babos Imre* a tengelici homokvidék fásítási feladatai címmel helyszíni bemutatóval egybekapcsolt előadást tartott. A bemutatók során az előadó a kiválasztott termőhelyen talajszelvénygödörök, a fellelhető növényfársulások és a fatenyészet alapján értékelte az egyes termőhelyláncokat.

*

A kaposvári Csoport kétnapos tanulmányúton a sárvári Erdőgazdaság területén tanulmányozta a haladó erdőművelési eljárásokat.

*

A nyíregyházi Csoport területén széleskörű fagyártmány-termelési és termőhelyfeltérési tapasztalatcserét szerveztek. A nyírbátori fagyártmányelőállító üzem területén *Dombrádi Lajos* ismertette a különböző választékok gyártási folyamatait, kitérve a gazdaságos anyagfelhasználás és a minél kevesebb költséggel történő termelés kívánalmaira. A jelenlévők megtekintették a rakodót, meggyőződtek a helyes anyagtárolás kedvező kihasználásáról és az e téren előforduló hiányosságok káros következményeiről. Az előadó ismertette továbbá a fontosabb választékok méret- és minőségi előírásait és gyakorlati példákon hívta fel a figyelmet a helyes hoztolás jelentőségére. A tapasztalatcsere résztvevői ezután megtekintették a nyírvasvári erdészkerületben egy négyéves erdeifejnyő erdősítést, ahol *Fuisz József* a termőhelynek megfelelő elegyes állományok előnyeire és az elegenden fenyőerdők hátrányaira hívta fel a figyelmet. Bemutatta ezután a hazánkban előforduló egyik legidősebb mezővédő-erdősáv rendszert Nyírvasvári határában. A baktalórántházi erdészetben a csemetekertet és

a fenyőmagpergetőt tekintették meg, majd a ligettanyai erdészkerületben *dr. Babos Imre* tartott előadást a termőhelyfeltérési jelentőségéről. Befejezésül a baktalórántházi fagyártmánytermelő üzemet tekintették meg.

*

A szegedi Csoport az átotthalmi Erdészeti területén erdőápolással kapcsolatos tapasztalatcserét rendezett.

*

A „Népek Barátsága Hónapja“ keretében a gödöllői csoportnál *Poroszlai József* a vietnami erdészeti tapasztalatairól tartott előadást. Az előadáson megjelent a Vietnami Demokratikus Köztársaság budapesti nagykövetségének kultúrattaséja, *Cao Anh Kiet* elvtárs is, aki üdvözlő szavaiban a két ország kulturális kapcsolatát méltatta, amelynek keretében a magyar szakemberek szakmai segítséget nyújtottak a vietnami népek az erdőgazdálkodás szervezéséhez.

*

A *parádfürdői csoport* tagjai tapasztalatcserét rendeztek a *tarnavölgyi kopár* területeken, megtekintették az erodált területeket, továbbá az eddig végzett fásítási munkákat és a létesített hordalék felfogó gátakat. A tapasztalatcsere *Bánky Gyula* a Tarnavölgy elkopárosodása és a kopárosodás megakadályozása címmel tartott előadást.

*

Dr. Valkó Endre, a MTESZ főtitkára megbeszélésre hívta meg az Országos Erdészeti Egyesület szűkebb vezetését, a megbeszélésén részt vett a Faipari Tudományos Egyesület vezetésének két tagja is. A megbeszélés során a MTESZ főtitkára tájékozódott az Egyesület munkájáról, helyzetéről és jövőbeni terveiről. Elhatározták, hogy a két társaság a jövőben szorosabb kapcsolatot létesít egymással.

AZ ERDŐ — Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa.

Felelős szerkesztő: KERESZTESI BÉLA, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa. Szerkesztőbizottság: BABOS IMRE, a mezőgazdasági tudományok doktora, dr. BALASSA GYULA, dr. HARACSI LAJOS, KÁLDY JÓZSEF, KOCSÁRDY KÁROLY, KUTASY VIKTOR, MADAS ANDRÁS, PÁRIS JÁNOS, SALI EMIL, SZÖNYI LÁSZLO. A szerkesztő helyettese: JÉROME RENÉ. Technikai szerkesztő: ÁKOS LÁSZLO.

Felelős kiadó: A Mezőgazdasági Könyv- és Folyóiratkiadó Vállalat igazgatója. Szerkesztőség: Budapest, V., Kossuth Lajos tér 11. Országos Erdészeti Főigazgatóság.

Előfizetéseket felvesz a Mezőgazdasági Könyv- és Folyóiratkiadó V.

Bp. V., Báthori u. 10. Csekk számlaszám: 69.915.181-44.

Megjelenik 4200 példányban. Előfizetési ára egy évre: 60 Ft, negyedévre 15 Ft.

Megjelenik minden hónapban.

44299-689/2 - Révai-nyomda, Budapest, V., Vadász utca 16. (Felelős: Povárny Jenő)

